

Onderwerp Vangnetregeling BUIG 2016

Steller D.E. van Duin

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 367 51 67 Bijlage(n) 0

Ons kenmerk 5979596

Datum 2-11-2016 Uw brief van

Uw kenmerk

Geachte heer, mevrouw,

Het college houdt er rekening mee dat 2016 wordt afgesloten met een tekort op het budget van de wet BUIG (Bundeling van Uitkeringen en Inkomstenvoorzieningen aan Gemeenten). Als het tekort hoger uitvalt dan het eigen risico dat geldt, dan kan de gemeente in aanmerking komen voor compensatie via de vangnetregeling BUIG. Het Rijk stelt daarbij als voorwaarde dat de gemeente in 2016 een proces van tekortreductie in gang gezet heeft en dat het college de gemeenteraad heeft geïnformeerd over het tekort en over wat we hebben gedaan om het tekort terug te dringen. In onze brief van 3 oktober 2016 (reg. nr. 5955654) hebben we u geïnformeerd over de ontwikkeling van de bijstandsuitgaven over de langere termijn. Daarover gaan we, zoals toegezegd, nog met u in gesprek. De brief die nu voor u ligt betreft slechts een processtap in de eventuele aanvraagprocedure voor de vangnetregeling BUIG over 2016. We lichten het mogelijk tekort over 2016 toe en beschrijven onze maatregelen. Ook informeren we u over het verdere proces.

Eigen risico BUIG

Gemeenten krijgen van het Ministerie van SZW jaarlijks een budget voor de kosten van uitkeringen. Dit is het BUIG-budget. Overschotten mogen de gemeenten houden en tekorten moeten uit eigen middelen worden aangezuiverd. Tot aan de inwerkingtreding van de Participatiewet per 1 januari 2015 bedroeg het eigen risico voor de gemeente 10% van het totale BUIG-budget. Tekorten daarboven konden worden gecompenseerd via een aanvraag voor een incidentele aanvullende uitkering (IAU).

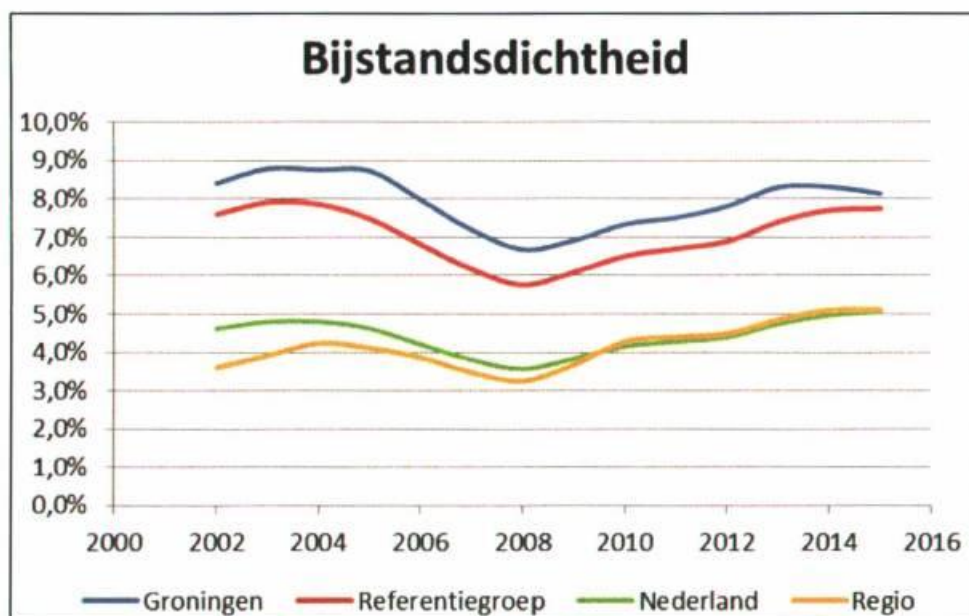
Per 1 januari 2015 is voor gemeenten met meer dan 15.000 inwoners een nieuw verdeelmodel ingevoerd. Dit model is het afgelopen jaar verder doorontwikkeld. Parallel aan de invoering van een nieuw verdeelmodel wordt ook de vangnetregeling aangepast. De nieuwe regeling is vanaf 2017 van kracht. In het overgangsjaar 2016 geldt een aangepaste regeling waarbij het eigen risico op twee manieren kan worden berekend.

De eerste berekeningsmethode gaat uit van een percentage van het toegekende budget. De compensatie vanuit de vangnetregeling kent dan vervolgens een getrappt systeem. De tweede methode gaat uit van een vast bedrag van € 30 per inwoner. De meest gunstige berekeningsmethode wordt toegepast voor de berekening van het eigen risico. Voor ons is dat de tweede methode. Ons eigen risico komt dan uit op 6,0 miljoen euro.

In de voortgangsrapportage 2016-II gaan we uit van een tekort van 6,1 miljoen euro op de BUIG voor 2016. Als het feitelijke tekort lager uitvalt, bijvoorbeeld door gunstige ontwikkelingen in de laatste maanden van het jaar, dan kan het zijn dat het tekort binnen het eigen risico valt. We maken dan geen aanspraak op compensatie. Enkel voor de overschrijding van het eigen risico kunnen we compensatie aanvragen. Als de overschrijding tussen de 5% en de 10% bedraagt van het totaalbedrag dat we uit de BUIG krijgen, dan wordt maximaal 50% van de overschrijding vergoed. Is de overschrijding groter dan 10%, dan is er volledige compensatie voor het gedeelte boven de 10%.

Achtergronden van het tekort

De bijstandsdichtheid in Groningen is relatief hoog. In onderstaande grafiek¹ is dit inzichtelijk gemaakt. In de regio en in de rest van Nederland schommelde het percentage huishoudens dat een beroep doet op de Participatiewet de afgelopen jaren tussen de 4% en de 5%, maar net als een aantal referentiegemeenten is het percentage in Groningen hoger. De afgelopen 15 jaar lag dit percentage tussen de 7% en de 9%.

Als gevolg van de economische ontwikkelingen is het aantal bijstandsaanvragen in Groningen de afgelopen jaren fors gestegen. Op dit moment hebben 10.180 huishoudens een bijstandsuitkering en 375 een IOAW-uitkering (cijfers 1 oktober 2016). Hogere werkloosheidscijfers met extra instroom in de bijstand is ook een landelijke trend. Groningen heeft daarnaast te maken met meer huishoudens van alleenstaanden dan gemiddeld. Dergelijke factoren zijn voor de gemeente moeilijk te beïnvloeden.

¹ Berenschot, *Uitvoeringskader Participatiewet gemeente Groningen* (conceptversie, oktober 2016). De regiogemeenten waarmee is vergeleken zijn: Assen, Oldambt, Hogeveen, Stadskanaal, Noordenveld, Tynaarlo, Veendam, Delfzijl, Aa en Hunze, Haren en Leek. De 'referentiegemeenten' zijn Arnhem, Tilburg, Enschede, Nijmegen, Almere, Eindhoven, Utrecht, 's-Gravenhage, Rotterdam en Amsterdam.

Het verdeelmodel is in grote lijnen uitontwikkeld. Wijzigingen die volgend jaar nog aan het model worden aangebracht, zullen de positie van Groningen in de budgetverdeling niet fundamenteel verbeteren. Het is daarom des te belangrijker dat we door aanpassingen in lokaal beleid en uitvoeringspraktijk zo veel mogelijk proberen om de ongunstige verhouding tussen budget en bijstandsuitgaven de komende jaren tegen te gaan. We zijn op dit moment aan het onderzoeken hoe we dat kunnen doen. We komen nog bij u terug met onze bevindingen. Dit staat zoals gezegd los van de eventuele aanvraag voor de vangnetkering over 2016.

Beïnvloedbare factoren

Er zijn echter factoren die we wel kunnen beïnvloeden. De Participatiewet is een activerende wet. Het beroep op bijstand is in beginsel tijdelijk. Van bijstandsgerechtigden wordt verwacht dat zij actief zoeken naar manieren om aan het werk te komen, en daarbij bieden wij hen passende ondersteuning. Voor wie werk (nog) een brug te ver is, biedt de gemeente mogelijkheden om op andere manieren actief te zijn in de samenleving, bijvoorbeeld via participatiebanen, vrijwilligerswerk en mantelzorg. Veel bijstandsgerechtigden dragen zo bij aan een leefbare stad en samenleving.

De bijstand is een vangnet. Daarom is het van belang dat we ervoor zorgen dat mensen alleen bijstand krijgen als zij daar recht op hebben. Een ieder die een beroep kan doen op een andere voorziening, of die inkomsten of een te hoog vermogen heeft, hoort geen bijstandsuitkering te hebben. We hebben het dan over handhaven.

Tekortreductie kunnen we dus bewerkstelligen door zowel aan de poort als gedurende de bijstand te voorkomen dat er mensen in de bijstand komen en blijven die er eigenlijk niet thuis horen. Daarbij kan gedacht worden aan mensen die aan het werk kunnen gaan, een beroep kunnen doen op een voorliggende voorziening of die geen volledige informatie verstrekken over hun inkomsten en vermogen. Daarnaast ondersteunen we mensen richting werk.

In het voorjaar van 2016 hebben we advies gevraagd aan CAB Onderzoek & Advies. De kernvraag was hoe we de keten werkzoekende-werkgever effectiever kunnen maken en hoe we mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt beter kunnen faciliteren. Daarnaast heeft organisatieadviesbureau Berenschot een analyse gedaan.

Nieuwe initiatieven

Al in 2016 zijn we met nieuwe initiatieven gestart om tekortreductie verder aan te pakken. Ook hebben we lopende initiatieven een vervolg gegeven. Het gaat daarbij om de introductie van Werk op Kop, de uitkomsten van de screening rechtmatigheid, het benutten van de resultaten van Kansen in Kaart en het intensiveren van de handhaving. Met deze initiatieven, die we hieronder beschrijven, hebben we duidelijke maatregelen tot tekortreductie in gang gezet.

Werk op Kop

In het voorjaar van 2016 hebben we de aanvraagprocedure onder de loep genomen om te kijken of we werk meer voorop kunnen zetten. Tot nog toe werd eerst het recht op uitkering vastgesteld en daarna pas individueel gekeken naar de mogelijkheden van werk of participatie. Omdat in bijna 40% van de gevallen de uitkeringsaanvraag niet leidt tot een toekenning, leek het ons niet zinvol om tijd te investeren in mensen die de gemeente uiteindelijk niet nodig hebben.

Het gevolg was dat mensen die wel een uitkering kregen de eerste twee á drie maanden in afwachting bleven van ondersteuning en daarmee een achterstand opliepen.

Deze denkwijze hebben we nu omgedraaid. Voorop staat dat nieuwe uitkeringsgerechtigden direct opgepakt worden. Dat mensen die geen uitkering krijgen wellicht toch op de een of andere manier baat hebben bij onze informatie of begeleiding, zien we als een mooie bijvangst.

In de derde week na de aanvraag vindt er een persoonlijk (telefoon)gesprek over werk plaats met de aanvrager. Mensen voor wie werk vanwege bijvoorbeeld medische redenen echt geen optie is, worden gewezen op de mogelijkheden van maatschappelijke participatie. Overige mensen worden uitgenodigd voor een bijeenkomst die geheel in het teken staat van werk. Er wordt informatie gegeven over de arbeidsmarkt, er zijn uitzendbureaus aanwezig (speeddates) en men kan zich inschrijven bij Zelf aan het Werk, waar op dit moment 1.250 werkgevers en ruim 800 werkzoekenden geregistreerd staan.

De werkwijze is nog volop in ontwikkeling. De feedback van bijstandsgerechtigden wordt gebruikt om de bijeenkomsten te verbeteren. Enkele kandidaten hebben al in de eerste paar weken met onze ondersteuning een baan gevonden, terwijl dit in de oude werkwijze pas na twee á drie maanden zou zijn gebeurd. Verder is het gebruik van de diensten van Centrum naar Werk sterk toegenomen. We verwachten dat we met Werk op Kop meer mensen uit de uitkering kunnen houden en daarmee een dempend effect op de ontwikkeling van het tekort kunnen bewerkstelligen.

Screening rechtmatigheid

In 2015 is begonnen met een screening naar de rechtmatigheid van alle ca. 10.000 lopende uitkeringen. Aanleiding tot deze screening was een analyse van Berenschot waaruit bleek dat doorlichting van het uitkeringsbestand op rechtmatigheid en voorliggende voorzieningen zou kunnen leiden tot een reductie van het aantal uitkeringen van 5%. SHMC heeft daarop de opdracht gekregen om bij alle lopende uitkeringen te kijken naar onrechtmatigheden, maar ook naar een mogelijk recht op voorliggende voorzieningen. De screening heeft anderhalf jaar in beslag genomen. Steeds heeft eerst dossieronderzoek plaatsgevonden om vast te stellen of er sprake was van een reëel risico. Op basis van deze inschatting is vervolgens grondiger onderzoek verricht, waarna in voorkomende gevallen de klant is gesproken of thuis bezocht. De screening heeft geleid tot 192 beëindigingen, waarmee een besparing van 3 miljoen euro is bereikt.

Kansen in Kaart

Het project Kansen in Kaart (KIK) heeft mede tot doel om het arbeidspotentieel van bijstandsgerechtigden in kaart te brengen, en dan vooral van mensen met een beperkte kans op werk. Sinds de start van KIK zijn 69 bijstandsgerechtigden (stand 1 juli 2016) aangemerkt als mensen met arbeidspotentieel: ze hebben geen arbeidsbelemmeringen en zijn gemotiveerd. De bedoeling is om deze mensen toe te leiden naar het Centrum naar Werk. Tot nog toe zijn er vier mensen toegeleid. Dit is nog weinig. Hierbij moet u echter bedenken dat de afstand tot de arbeidsmarkt van deze mensen groter is dan die van de reguliere groep mensen die we via dit instrument activeren. Daarom zal per individu worden bekeken hoe de aansluiting kan worden gemaakt en welke aanpassingen in het programma noodzakelijk zijn om Centrum naar Werk ook voor deze doelgroep te kunnen inzetten.

We verwachten dat we met succesvolle toeleiding van deze doelgroep de ontwikkeling van het tekort kunnen dempen, hoewel we hierbij in gedachten moeten houden dat de ondersteuning aanzienlijk langduriger en intensiever zal zijn dan bij de reguliere deelnemers.

Handhaving

Bij de uitkeringsaanvraag wordt de expertise van de afdeling Rechtshandhaving ingezet bij het beoordelen van de rechtmatigheid. In de eerste helft van 2016 heeft dit geleid tot 72 gevallen waarbij de aanvraag is afgewezen en 15 aanvragen niet in behandeling zijn genomen. Ook bij lopende uitkeringen speelt de afdeling Rechtshandhaving een rol in de ondersteuning van de afdelingen van WIMP bij het signaleren en aantonen van fraude. In de eerste helft van 2016 zijn hierdoor 52 uitkeringen beëindigd en 28 uitkeringen aangepast. Verder wordt bij themacontroles gericht gezocht naar onrechtmatigheden. Op dit moment loopt het project 'Waterproof', waarbij onderzoek gedaan wordt naar bijstandshuishoudens die een zeer laag waterverbruik hebben. Dit project heeft in voorgaande jaren ook plaatsgevonden en levert in de regel veel op. Verder wordt sinds februari 2016 integraal met de afdeling burgerzaken samengewerkt om 'dubieuze' adressen te onderzoeken. Dit heeft in het eerste half jaar van 2016 geleid tot 40 beëindigingen. Ten slotte heeft een project rondom hennepeteelt geleid tot negen beëindigingen en vijf aanpassingen van uitkeringen.

Vervolgproces

Of we daadwerkelijk compensatie in het kader van de vangnetregeling kunnen aanvragen, weten we pas na afloop van 2016 als de exacte hoogte van het tekort bekend is. Met deze brief hebben wij u geïnformeerd over de analyse van het tekort en over de maatregelen die we nemen om tot tekortreductie te komen. Uw opvattingen over de analyse en de maatregelen maken ook deel uit van onze eventuele aanvraag. Als u de informatie bespreekt in een raadsvergadering, dan vatten wij dit debat kort schriftelijk samen en voegen het bij onze aanvraag.

Omdat we de eventuele aanvraag zo snel mogelijk na 1 januari 2017 willen kunnen aanvragen, verzoeken wij u om de maatregelen die wij in deze brief hebben beschreven bij voorkeur nog vóór de jaarwisseling te bespreken. Zodra we weten hoe het er definitief voorstaat met het verwachte tekort BUIG over 2016, zullen wij de noodzakelijke stappen zetten voor de aanvraag. Uiteraard stellen wij u op de hoogte van de uitkomst van de eventuele aanvraag. Ook informeren wij u als het tekort gelijk aan of lager dan het eigen risico blijkt te zijn en we dus geen aanvraag voor compensatie kunnen indienen.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Peter den Oudsten

de secretaris,
Peter Teesink